

октобар-децембар 2018.

ЖИЧКЕ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке
октобар-децембар 2018.

Издази са благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа жичког г. Јустина

Насловна сѝрана:

Предложење, Пећка Патријаршија

Последња сѝрана:

Манастир Жича
- фотографија -

СРП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)

ЖИЧКИ благовесник : часопис Епархије
жичке / одговорни уредник Александар Р. Јев-
тић. - 1997, бр. 1 - . - Краљево : Епархија жи-
чка, 1997 - (Краљево : МАК-ДИ). - 24 cm

Наставља традицију Жичког благовесника из
1919. године.

ISSN 2466-5320 = Жички благовесник

COBISS.RS-ID 186541319

Сви текстови представљају
ставове аутора

САДРЖАЈ

Богословље, историја Цркве, култура

Свѝти Николај Жички

Онима који не славе крсну славу због жалос-
ти 2

Мр Александра Малешевић

Биомедицински потпомогнута оплодња из
хришћанског угла – Прихватљивост БМПО-е
са хришћанског аспекта – време и простор
настанка људског бића (Шести део).....4

М.Х.

Савременом човеку од Браће Карамазов.....8

Др Пејтар Илић

Марија Јудина на библијском путу (Први део)..12

Јасмина Злајковић

Црква Светог Николе у Рамаћи (Други део)....15

Јереј Слободан Јаковљевић

Конкордатска криза у Епархији жичкој
1936–1938 (Трећи део).....19

Пројојереј Милан Филијовић

Свештеник Вељко Танкосић – парох клисурски
(Први део).....23

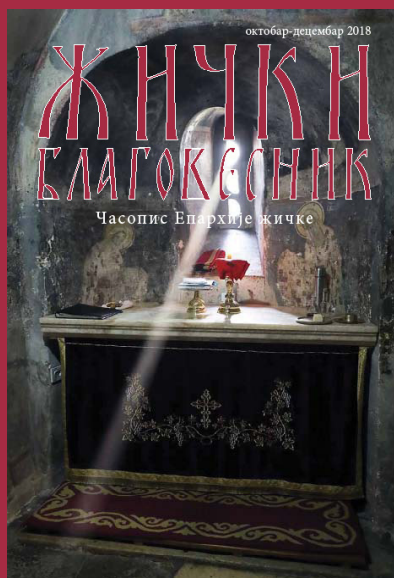
Архимандрит Јаков (Лазовић),

пројојереј-сѝаврофор Љубинко Косић

+ Игуманија Аквилена – привремено заменила
за вечно.....27

Пројонамесник Дејан Марковић

Страница православног хумора.....30

Парохијске приче:

Протојеромонах Александар Р. Јевтић
Путници на Лађи са још слободних места.....30

Лирски благовесник:

Др Драјан Хамовић
Представљамо песника Стевана Тонтића,
добитника Жичке хрисовуље за 2018. годину....32

Прикази:

Ана Гвозденовић
Српска поезија и њено сећање.....35

Веронаука:

Вероучица Душица Ломовић
Основна школа „Краљ Александар I“ у
Горњем Милановцу.....39

Протојереј Миломир Радић
Краљевачки гимназијалци на поклон добили
Свето Писмо.....41

Ученици Медицинске школе у Краљеву
Радост.....42

Летопис богослужења Епископа жичког....44

Главни и одговорни уредник
протојеромонах Александар Р. Јевтић

Уређивачки одбор:

Архимандрит др Тихон (Ракићевић),
протојереј-ставрофор Љубинко Костић,
протојереј-ставрофор Милић Драговић,
протојереј Миломир Радић,
протојереј мр Небојша Дабић,
протојеромонах Новица Благојевић,
јереј др Слободан Јаковљевић,
др Драган Хамовић

Издавач:

ЕУО Епархије жичке,
Трг Светог Саве 4,
Краљево

e-mail:

z.blagovesnik@gmail.com

Дизајн и припрема:

Јелена Нешковић

Штампа:

МАК-ДИ, Краљево

Тираж:

2000 примерака

ОНИМА КОЈИ НЕ СЛАВЕ КРСНУ СЛАВУ ЗБОГ ЖАЛОСТИ

Примио сам твоје писмо. Потврђујеш ми њиме пуштен оглас у новинама, да нећеш славити крсну славу због жалости у кући. Твоју жалост ја сам свесрдно делио с тобом. Опет велим: Бог да прости твога честитог сина. Ти остајеш и даље с том једином жалошћу, док си мене обременио са две нове жалости: прво, што не славиш; и друго, што то објављујеш преко новина. Педесет хиљада људи читаће, да тај и тај Србин професор неће да слави своју славу. Неће ли то многима послужити на саблазан? Бар да си то прећутао. Или да си обавестио само своје пријатеље, који те о слави посећују. Зашто се цео православни свет мора

спотичати о камен твога невршења једне верско-моралне дужности? Но зар не увиђаш, да те је твој Свети Ђорђе казнио? Он те је побудио, да објавиш целој свету свој грех према њему. Јер сваки грех хоће да се јави. Али пре свега – зашто не славиш? Због жалости! Зар треба да слаavimo само онда кад смо весели и напредни? Наши преци дају нам друкчији пример. Цар Лазар је славио свога свеца уочи пораза на Косову. Војвода Тодор славио је свога Светога Ђорђа у тамници међу сужњима. Његова супруга била је у љутој жалости, па је ипак славила и примала госте. Такав пример пружа нам и дан данас наш народ.

У време Светскога рата српски су војници славили по рововима, испуњеним водом и мртвацима. Ово што ћу ти испричати личи на бајку, али је сушта истина:

На дан свог крсног имена војник у рову запалио свећу и прилепио на чело погинулог друга украј себе. На прси му ставио хлеб и вино. А он гологлав продужио да пуца, по наредби.

– Шта ти све ово значи? упита га старшина.

Слава ми је, господине!... па, рекох, нека буде у исто време и даћа моме земљаку; он ми ето служи место трпезе у овој мочвари.

Свећа, хлеб, вино и гологлавост! Да ли ово разумеш? Четири симбола: светлост вере, зависност од Бога, љубав Божија и молитва Богу. То и јесте битно у прослављању крсних слава, Божијих светитеља, Божијих синова. Зар ти ниси у стању то четворо показати на дан своје славе? Или мислиш, да је твој дом, из кога је пре неколико недеља изнет један мртац, обиталиште веће жалости него ли ров испуњен многим мртвацима са још неисушеном крви?

Сасвим је нелогично не славити изговарајући се жалашћу. Баш кад је жалост и мука, онда треба са већим усрђем славити и припадати свецима Божијим на молитву. Тада и свеци, односно Бог кроз свеце, више и хитније помаже. А кад нам је све на месту и све по вољи, онда се мање опажа помоћ од славе. Јер већ имамо што желимо.

Ја потпуно верујем, да се Свети Ђорђе јавио војводи Тодору у тамници и извео га из тамнице. Има много, много примера, да су се брзо спасли беде они који су славили Бога и свога свеца у беди. И Свето Писмо то потврђује. Прочитај, како су апостоли Павле и Сила у тамници оковани славили Бога, и како се у тај час земља затресла, тамница отворила а сужњиња окови спали с ногу (Дап. 16, 25). Држим да одустајање од слављења крсне славе долази од збрке појмова. Само они не славе, који славу сматрају весељем као и свадбу. Али ти као учен човек треба да знаш и друге да научиш: ако се не свадбује у жалости, слава се слави и у жалости. И баш нарочито у жалости.

Мир ти и утеха од Господа.

Свети Николај Жички,
Мисионарска њисма

БИОМЕДИЦИНСКИ ПОТПОМОГНУТА ОПЛОДЊА ИЗ ХРИШЋАНСКОГ УГЛА

Прихватљивост БМПО-е са хришћанског аспекта – време и простор настанка људског бића -Седми део-

Мерило прихватљивости поступка БМПО-е са хришћанског аспекта стоји у односу са остварењем хришћанског циља људског постојања. Како је хришћански циљ постојања човека да се сједини у љубавној заједници са Богом и заволи целокупну творевину, остварење овог циља подразумева његово боголико постојање као љубавног бића. Остварење љубавног односа учесника било којег поступка, а тиме и поступака БМПО-е, без обзира да ли су они који учествују у неком поступку хришћани или не, као пројава љубавног начина постојања човека какав је у складу са остварењем његовог хришћанског циља постојања представља хришћанско мерило њихове прихватљивости.

Као љубавно биће каквим је као боголик назначен да буде, човек треба и да се рађа из љубави, из љубавног односа, као што је и створен из љубави. Љубав подразумева однос. Нема љубави без односа, не постоји, јер љубав јесте сам однос, љубавни, према ономе ко се воли.

Настанак новог по природи психолошког људског бића, како нам је познато да је природно могуће да настане, природно подразумева психоло-

шког однос, то јест однос свим бићем каквим човек постоји. Такође, настанак новог људског бића по боголиком његовом назначењу љубавног, којем љубавни однос са љубљеним даје идентитет и које као такво треба имати првенство над својом природом као њен носилац, подразумева љубавни, лични однос учесника овог узвишеног догађаја, без којег нема ни љубавног бића, то јест личности у хришћанској интерпретацији овог појма. БМПО, пак, подразумева изостанак целовитог, лицем у лице љубавног односа родитеља при настанку њиховог потомка, због чега у овом поступку он не бива плод њиховог љубавног односа. То не значи да намеравани родитељи нису иначе у љубавном односу, који њима даје лични печат ко су, то јест чији су, као што ни њихово пребивање у љубавном односу не подразумева да је биће које од њих постаје плод тог односа (јер БМПО-ом сам однос изостаје при његовом постанку), већ значи да њихов потомак не настаје из њиховог односа љубави, није плод односа. Такође, БМПО подразумева и изостанак заједничарећег односа намераваних родитеља према оном који од њих постаје при његовом постанку. Омогућавањем оплодње на

неприродан, односно вештачки начин (наглашавамо на вештачки „начин“ а не вештачке „оплодне“, јер сама оплодња у биомедицински потпомогнутом поступку може бити природна) ремети се природа настанка људског бића у за то одређеном времену и простору као природним категоријама нашег постојања. Природом одређено време и простор настанка људског бића тичу се природе бића које настаје, односно човека. Ако је човек по природи психофизичко биће, време и простор његовог настанка, природно, не требају бити другачији од времена и простора најприснијег психофизичког јединства оних од којих настаје, када се уједињује, уцеловљује људска природа, која је подељена на мушко и женско, у једно. Тиме што је назначен да буде личност, односно психофизичко слободно љубавно биће, време и простор настанка по назначењу љубавног бића

какво је човек не требају бити другачији од времена и простора најприснијег љубавног загрљаја оних који се воле, у љубавном предавању љубљеном.

Време настанка новог људског бића поступком БМПО-е, међутим, није време сусрета љубљених, јер оно не настаје сусретом љубљених, већ време самоће, индивидуализације бића које настаје „само“, истргнуто из љубавног сусрета оних од којих настаје у изолацију своје природе. Природа неумитно може обавити своје, то јест до оплодње и настанка новог бића може доћи, али она неће и не може сама по себи довести до љубавног сусрета неопходног да би се човек пројавио као љубавно биће, без вољног искорак у љубавни загрљај оних који се воле. Овим чином, за разлику од догађаја љубави свог постанка спонтаним путем у љубавном телесном односу, у којем биће које настаје бива удеони-

чар љубавног односа из којег настаје јер се љубавни однос догађа, људско биће које настаје у изолацији поступком БМПО-е бива опредмеђено, сведено на меру ствари коју „мајстор“ у својој радионици прави, без личног уједињења са њом, као да нису на истој онотолошкој равни. Може се тврдити да је оно вољено, може бити названо вољеним и може се накнадно завољети, али то „вољење“ при постанку новог бића се не догађа, не траје у догађају љубави који је сусрет, то јест његов постанак није догађај љубави. Без догађаја личног сусрета који даје печат онима који се загрљајно сусрећу да управо ради тог сусрета буду они који јесу човек је ничији, а као такав сведен само у оквиру биологије.

За човека који је по назначењу слободно љубавно биће ни простор његовог настанка не треба бити другачији од простора најприснијег љубавног односа, места сусрета љубљених, где се људска природа раздвојена на мушко и женско уцеловљује у једно, као што се природно дешава у телесном

односу. На тај начин зачети ембрион свим својим бићем, а то значи конкретно и опипљиво и својим телом, бива део конкретног, и то свим бићем, значи и телом, љубавног односа оних од чијих бића, а то значи и тела (=гамета) настаје. Зачећем у телесном односу ембрион има удела у љубавном односу оних од којих настаје (својих родитеља) као плод који тај однос доноси, и то ту, на лицу места, загрљајно, додиром, телесним сусретом, а не некако психолошки. Као биће односа, сусрета са другим, настаје на месту сусрета оних од којих постаје, док при БМПО-и сусрета (односа) оних од којих постаје није ни било. Ако и телом не учествује у љубавном сусрету са онима од којих постаје у моменту свог постанка, који је у поступку БМПО-е непостојећи, него је удаљен од њих толико да се не могу „загрлити“, телесно осетити, без обзира да ли је то један метар или хиљаду километара, онда ембрион у њему не учествује свим својим бићем, јер његово биће подразумева и његово телесно, физичко постојање.

На овај начин, настајући мимо времена и простора међусобног љубавног сусрета својих родитеља и њих са њим, догађај љубави у настанку новог бића поступком БМПО-е изостаје. БМПО, дакле, не значи само изостанак телесног сусрета онога који постаје (ембриона) и оних од којих постаје (његових родитеља) при његовом постанку, већ значи изостанак личног сусрета, тј. љубавног сусрета његових учесника. Другим речима, родитељи и њихов новонастали потомак у овом поступку губе љубавни, лични однос као конститутивни елемент личности, односно губе начин постојања на који човек као биће може и треба да постоји да би се остварио у својој пуноћи.

То што се оплодња спонтаним путем не дешава у моменту трајања телесног односа него касније, чак и неколико дана (јер сперматозоид преживљава и до недељу дана у телу жене, док је код јајне ћелије тај временски период око 24 сата), не значи да и оплодња спонтаним путем као и кад је потпомогнута бива мимо љубавног односа, уколико, наравно, узимамо у обзир само случај кад је телесни однос и љубавни однос – како једино треба да буде, само зато што је конкретан однос престао пре момента оплодње, док у поступку потпомогнуте оплодње није ни постојао. То је тако, зато што оплодња бива плод љубавног односа којем временски следи, као његова последица, јер љубавни однос који јој претходи је њен узрок. Они стоје у директној узрочно-последичној вези, јер без првог нема другог, односно друго – оно што следи, оплодња (спонтаним путем), да би се десило претпоставља прво – оно што јој претходи, телесни однос. Оплодња спонтаним путем временски се дешава после телесног односа, али никако без њега – да бисмо могли закључити да оплодња није плод односа.

Новонастало биће у поступку БМПО-е као слободно боголико биће, а природну особину да буде слободан, самовластан, нико му не може одузети, има могућност да вољно превазиђе последице датости изостанка личног, љубавног односа у његовом постанку, због којег у постанку није доживљен као личност. То, пак, ни у ком случају не оправдава његово лишавање љубавног односа са онима од којих постаје у моменту његовог постанка (толико битног животног момента!) довођењем поступком који је с намером изабран у ситуацију са којом ће у животу морати да се избори.

Као што се изузимањем настанка новог људског бића из за то природом одређеног времена и простора нарушава природа његовог настанка, а превасходно онемогућава природно најприснији могући љубавни сусрет оних који се воле, он једнако изостаје и у телесном односу који није слободан љубавни однос, него бива под принудом или из неког другог разлога, а без љубавног односа његових учесника.

На питање: да ли да могућност постанка љубљеног потомка сачувамо само за љубавни сусрет, не одричући му тежину назначеног постојања као љубавног бића загрљајним сједињењем, или у немогућности постанка какав му природно припада пристанемо да га у чину његовог постања сведемо на меру ствари омогућавајући му постанак у отргнутости од љубавног загрљаја – од чега избор зависи? – требамо се сами потрудити да нађемо одговор.

мр Александра Малешевић

САВРЕМЕНОМ ЧОВЕКУ ОД БРАЋЕ КАРАМАЗОВ

-Други део-

Развијање своје идеје, убеђења и целе проблематике Достојевски започиње, на неочекиван начин: од самог врха, од суштине и круне свега – почиње од питања љубави. Ако знамо да му је омиљено Јеванђеље било Јованово, разлог постављања идејног темеља романа на љубави као мерилу и врхунској врлини, можемо тражити у томе што је Бог Љубав, те сходно томе – само у Њему, у Цркви Његовој, можемо „измерити“ сопствену причасност у њој. Па тако у дијалогу у ком старац Зосима, у манастиру, поучава удовицу Хохлакову,

примећујемо мисао која се неколико пута понавља у роману – немогућност праве и искрене љубави према ближњем. Наиме, на поуку старчеву да се непоколебљива вера у Бога постиже делотворном љубављу (тј. волети своје ближње стварно и неуморно) Хохлакова исповеда да је она радница за плату и похвалу себи, и да тражи/очекује да јој се плати љубављу за љубав, у супротном никог није кадра волети. Достојевски затим проблематизује то најпре кроз старца и његово навођење исповести једног лекара који каже: „Што

већма волим човечанство уопште, тим мање волим поједине људе, то јест сваког засебно као појединца. У својим маштањима ја сам често – вели он – долазио до чудних мисли да служим човечанству, и ја бих можда пошао и на крст за људе кад би се то наједаред однекуд захтевало – а међутим, ни данас нисам кадар провести ни с ким у једној соби, знам то из искуства... Зато се увек тако дешавало да што сам више мрзео људе појединце, тим је ватренија постајала моја љубав према човечанству уопште.“ Затим, нешто касније, и кроз Ивана који у разговору са Аљошом каже исто то: „Баш ближње, по мом мишљењу, није могућно волети, већ можда само далеке... Да бисмо могли заволети човека, потребно је да се он сакрије, а чим покаже своје лице – оде љубав.“ Једино решење за ово, тако познато стање душе сваког човека налазимо у речима старца који одговара: „Учините што можете и признаће вам се.... јер делотворна љубав када се упореди са стваралачком – ствар је сурова и застрашујућа. Љубав сањалачка чезне за брзим подвигом, који се брзо задовољи, и жели да је сви посматрају. И збиља се иде дотле да неко чак и живот жртвује, само да ствар не траје дуго, него да се што брже сврши, као на позорници, и да сви гледају и хвале. А љубав делотворна – то је посао и истрајност, а за неке је она можда читава наука.“ Чини се да је за људе нашег доба (или је то можда одувек било тако) љубав ипак највећа наука, можда чак и недостижна, управо из разлога што је то посао и истрајност, а то је оно што недостаје данашњем свету лишеном великих дела, за која су потребни: постојаност, стрпљење и време. Код Достојевског је љубав као наука резервисана за строге рационалисте, за људе ума (на уштрб душе и духа) чији је Иван гласноговорник и

који каже да „на свету не постоји ништа такво што би нагонило људе да воле себи сличне; да такав природан закон – да човек воли човечанство никако не постоји; и да, ако постоји, и ако је до данас постојала љубав на земљи, то није од природног закона, него једино отуд што су људи веровали у своју бесмртност... Кад бисте уништили човечанству веру у његову бесмртност, у њему би одмах усахнула не само љубав него и свака жива снага да продужи живот на овом свету. Па не само то, тада ништа не би било неморално, све би било дозвољено, чак и људождерство.“

И Достојевски управо следи ову идеју и врши оглед – показује на делу како се у Ивану од идеје и личне занесености њоме и сопственим умом, долази до посредног оцеубиства, а потом (или можда пре) до лудила. Како се то догађа? Осврнућемо се на речи Димитријевог тужиоца: „Највероватније је од свега да је он и у првом случају био искрено племенит, а у другом случају такође искрено низак. Зашто? Па, ето, зато што смо ми природе широке, карамазовске – ја то баш хоћу да покажем – природе способне да у себи садржимо све могуће супротности, и да у исти мах посматрамо оба бездана, бездан над нама, бездан наших идеала, и бездан под нама, бездан најнижег и најсрамнијег пада.... Два бездана, два бездана, господо, у једном истом тренутку – без тога смо ми несрећни и незадовољни, наше постојање није потпуно.“

Дакле, писац нас на почетку упознаје са том страхотном карамазовском природом у којој је отац Фјодор, лупеж, саможив до крајњих граница, нескривени и свесни грешник, без љубави и без осећања за било кога осим за себе и своје потребе (и тога се не стиди нити крије); Иван антиитеиста који осећајући тај вртлог карамазовштине и дубоке

унутршње хладноће говори Аљоши да ће бити исти као и отац; Димитрије – страствени и искрени грешник/покајник; Аљоша – чудесни монах са истом том природом, који жртвује свој монашки животни пут и вољену пустињу, своју највећу вредност, да би био уз браћу у њиховим падовима и кроз кога нам Достојевски и показује ненаметљиво ту делатну љубав упркос свима и свему. Управо кроз ове три различите (а опет исте природе) синова, Достојевски нам поручује да нема оправдања за злочин и странпутицу, да не можемо кривити родитеље и околину за сопствене промашаје, да је у свима нама иста та природа и исти ти бездани, само је питање како ћемо их обухватити и разрешити, и како ћемо употребити дату нам слободу. Овде су драгоцене и увек добродошле речи старца Зосиме: *Учиниће колико можеште...* Али у овом својеврсном огледу бива јасно да је само уз Онога

који јесте Љубав то могуће остварити. Јер, ко или шта може натерати све Фјодоре овога света да промене однос према својим синовима (односно према њиховим мајкама), или помиловати сваког Ивана, оцеубицу, који је самозаљубљен у сопствене идеје и сопствени ум и за кога ништа изван тога не постоји. Који чак и не негира постојање Бога, али Му зато гордо враћа улазницу за хармонију која је сазида на сузицама намучене деце, чија мучења са чудном страшћу истражује и описује, уживајући што притом мучи и кида душу свога брата. Шта ће или ко одвратити Смердјакова од убиства и самоубиства? Нико и ништа осим Оног који је одвратио младог Зосиму од убиства у двобоју, осим Онога који доноси мир којим одишу сцене у манастиру и осим Оног који надањује све Аљоше овога света на потпуну жртву. То је Љубав о којој говори Достојевски, која врхуни у одељку „Руски мо-

нах“, а за који сам каже да је писан за малобројне, сматрајући га за кулминациону тачку романа.

„Рај је - вели он - у свакоме од нас притајен, ето, он се сад и у мени крије, и само ако зажелим, он ће од сутра већ за мене збиља и настати, и то за цео мој живот... А о том - наставља он - да је сваки човек за све друге и за све што на свету бива, крив, осим својих грехова, о томе сте потпуно правилно судили, и чудновато је како сте могли наједном у таквој потпуности ту мисао обухватити. Доиста је тачно: кад људи ту мисао схвате, онда ће за њих настати царство небеско, и то не у машти, него у самој ствари. А кад ће се то догодити - ускликнух ја са тугом - и хоће ли се уопште икада и догодити! Да није то само машта?

Да би се свет на нов начин преуредио, потребно је да се људи сами душевно окрену на други пут. Докле год ти заиста не постанеш свакоме брат, братство неће наступити. Никад људи на основу науке и користи неће правично поделити међу собом и своја права. Непрестано ће сваком бити мало, и непрестано ће роптати, завидети и уништавати један другог. Ви питате кад ће се то збити. То ће се збити, али ће се пре тога морати завршити период људске усамљености. Какве то усамљености? - питам ја њега. Па ето, такве каква данас свуда влада, нарочито у нашем веку, али се сва још није завршила, и још јој није дошао крај. Сваки вам данас тежи да издвоји своју личност још већма; хоће да у самом себи искуси пуноћу живота; међутим, из свих његових

напора излази, место пуноће живота, само потпуно самоубиство; јер, место да потпуно одреде своје биће, они падају у потпуну усамљеност. Сви су се у наше време поделили на јединке, сваки се повлачи у своју јазбину, сваки се од другог удаљује, крије се, и што има сакрива, и свршава тиме да се сам одбија од људи и људе од себе одбија. Усамљен купи богатство и мисли: колико ли сам ја сад моћан и колико сам осигуран, а не зна безумник: да што више купи, тим више тоне у самоубилачку немоћ. Јер је навикао уздати се у себе самог и као јединка се оделио од целине; навикао је своју душу да не верује у људску помоћ, у људе и у човечанство, и само стрепи да ће му пропасти новац и права која је стекао. Ум човечји сад свуда подругљиво почиње да не схвата да се истинско обезбеђење не састоји у личности, издвајању њених напора, него у људској општој заједници. Али ће неизоставно доћи крај и тој страшној усамљености, и разумеће сви наједном како су се неприродно одвојили један од другог. Такав ће тада доћи дух времена, и људи ће се чудити што су тако дуго остајали у тами и светлост нису видели.“

Након свега остаје нам да не губимо радост живљења и наду у достигнућност врлине над врлинама, борећи се свим силама за Онога који је Смицао, те да узвикујемо заједно са одушевљеном московском публиком тог времена Достојевском: „Ви сте нас учинили бољим кад смо прочитали Карамазове!“

М. Х.

МАРИЈА ЈУДИНА НА БИБЛИЈСКОМ ПУТУ

-Први део-

Живот Марије Вењаминове Јудине (Мария Вениаминовна Юдина), како је из поштовања назива Алексеј Фјодорович Лосев, *жена мислилац* и *жена филозоф*, може се представити као *живот на библијском путу*, испуњен изражајном духовношћу и унутрашњом снагом утемељеној у православној вери. Судбина Марије Јудине, рођењем Јеврејке, од момента када постаје верник Руске православне цркве и једна од централних фигура руског пијанизма XX века, постаје прича која се може поистоветити са житијима светаца, хришћанских мученика, судбина испуњена мотивима Јеванђеља. Била је симбол отпора строгом комунистичком режиму Јосифа Висарионовича Стаљина (Иосиф Виссарионович Джугашвили Сталин), који је у логоре слао како слушаоце тако и извођаче уметничке, класичне музике, али и припаднике остале интелектуалне елите, уколико су им стваралачке идеје биле слободније и прогресивније од прописаног стандарда. Као нескривени присталица руске православне вере, доводила је себе у опасност, јер је црквена делатност у то време била строго ограничавана, а негде и у потпуности забрањивана. У својој пасији која јој је доносила бројна искушења, Марија Јудина се супроставља неправди силника и моћника, а шири љубав и поруке Православља и слободоумља. Не штедећи себе у својим исправним намерама, често је своју професионалну каријеру доводила у питање, притом

угрожавајући и сопствени живот. И поред огромних притисака и стрепњи, Марија Јудина је, по речима Лосева, за своје присталице била „по бићу – као извор и окриље чудесних откривења нетрулне и силне лепоте, очарвајуће снаге генија, талента и надаћућа.“ Прича о њеној храбрости и одважности, била је актуелна још за време њеног живота, али само у границама СССР-а. Након њене смрти, причу о Марији Јудиној сазнао је читав свет. Иза себе је оставила трагове, догађаје о којима се и даље говори са дивљењем.

„За мене постоје само две звезде
– Бог и музика“

Марија Огњановић у новинском чланку *Пијанисткиња без клавира*, износи врло занимљиве детаље из живота ове велике уметнице. Огњановић наводи да је током свог живота, пијанисткиња Марија Јудина била чувена у својој земљи СССР-у, али готово непозната на Западу, не рачунајући поклонике пијанизма. Рођена је у јеврејској породици сеоског лекара у градићу

Невељу (Невел, Витебская губерния, прим.аут.) 9. септембра 1899. године. У тринаестој, уписала је петроградски Конзерваторијум. Дејана Вукадиновић у чланку *Марија Јудина, жена која је победила Стаљина*, наглашава да иако је рођена у јеврејској породици, Марија Јудина у својој 19. години, одлучује да се крсти у православној цркви и до последњег дана остаће одана Православљу. После бриљантно завршених студија 1923. године, позвана је да предаје на истом конзерваторијуму. Али, због нескривеног противљења режиму, певања у црквеном хору и похађања часова телогиије, била је избачена.

Истичући детаље из биографије Марије Јудине, Вукадиновић даље наводи да је Дмитриј Шостакович (Дмитрий Дмитриевич Шостакоович, руски композитор XX века) био њен пријатељ из класе са којим негује блиско пријатељство до самог краја живота, а бројне анегдоте из живота ове уметнице познате су управо захваљујући њему. Свој први наступ је имала годину дана пре почетка Првог светског рата, а тек по окончању Великог рата, почиње њен професионални развој као пијанисткиње. Потенцијал и дар, тврди Вукадиновић, који добија рођењем нису се скривали, већ су се јасно и гласно чули на позорници. Поред јавних наступа, почиње са професуром на Московском конзерваторијуму, што је још тада представљало велику част и привилегију. У паузама својих концерата чита и рецитије радове својих савременика, песника и књижевника који су се у својим делима обрачунавали са режимом. Због тематике, дела су се налазила на маргинама и на црној листи, а Марија је на овај начин желела да их извуче из мрака и представи их широј јавности. Дружила се са Борисом Пастернаком

(Борис Леонидович Пастернак, руски песник и писац). Прича се да је управо ова велика уметница прва имала увид у роман „Доктор Живаго“, који врло верно осликава живот у Русији од Октобарске револуције до Другог светског рата.

Лосев пише да је Марија Јудина поред конзерваторијума у Санкт Петербургу, студирала и на Историјско-филолошком факултету тамошњег универзитета. Будући Јеврејка, она је прешла у Православље, постала сабеседница оца Павла Флорентског (Флоренски Павле Александрович, руски свештеник, религиозни мислилац, научник). Занимала се за филозофију религије. Ксенија Стевановић у чланку који је објављен поводом циклуса документарних емисија посвећених великим пијанисткињама XX века, наглашава да је као велика противница совјетског режима, Јудина после дипломирања предавала на конзерваторијуму све до 1930. године када је избачена због својих верских и политичких уверења. Јудина се преселила у Москву где је живела у беди до краја живота. Ипак, била је предана свирању, молитви и добротворном раду. Увек обучена у црну хаљину налик мантији, Јудина је отворено исказивала верска убеђења. И што је најважније, врхунски свирала. То јој је изгледа и спасило живот. Тек 1936. године на препоруку Хајнриха Нојхауса (Генрих Густавович Нейгауз, руски педагог и пијаниста), Јудина је постала професорка на Московском конзерваторијуму где је предавала до 1951. године. Паралелно од 1944. до 1960. године била је предавач на Институту за музику сестара Ђнесин (Государственный музыкальный колледж имени Гнесиных), одакле је такође била избачена због својих религиозних ставова и посебне пажње коју је поклањала савременој, западној музици.

Марија Јудина је наставила да концертира, али се њени реситали нису редовно снимали. После инцидента, када је на бис читала песме Бориса Пастернака, добила је петогодишњу забрану наступања. Забрана је укинута 1966. године, када је Јудина одржала серију предавања о романтизму на Московском конзерваторијуму, пише Стевановић.

Вукадиновић у свом чланку даље истиче да Марија Јудина ствара у пе-

риоду аутократске владавине и чврсте руке Стаљина. Како аутор текста наводи, био је то период када су људи нестајали, а за сваки и најмањи отпор или критику се лако губио сваки њихов траг. Колико је људи убијено, прогнано и одведено у радне кампове остаје непознато до дана данашњег. Биле су то године када је религија била државни непријатељ и када се свака религиозна особа кажњавала најстрожом казном – смрћу. Марија никада није крила своју веру, што је за време у коме је живела било незамисливо. Одважност коју Марија у одлучујућим тренуцима показује, на неки парадоксалан начин јој је и сачувала живот. На сваком јавном наступу носила је огрлицу са крстом и никада је није скидала. Редовно је ишла на Литургије. Она је у музици видела спас коме је целог живота тежила. Музика је била њен начин да искаже и покаже своју веру. На руку јој је ишло и то што је у тим годинама музика била знатно мање под присмотром државних органа у односу на штампу. Да је живела једноставно, скромно, скоро испоснички, говори и

податак да се никада није шминкала, као и то да није користила козметичке препарате. Увек је наступала у црној дугој хаљини. Волела је да свира Бахова дела, јер је у њима налазила елементе Библије. За њу су, како је сама умела да каже, постојале само две звезде – Бог и музика.

Огњановић пише да данас Марију Јудину сматрају за једног од највећих извођача Бахове музике и водећу пијанисткињу XX века. Славни пијаниста Свјатослав Рихтер (Свјатослав Теофилович Рихтер), млађи од ње петнаестак година, овако је својевремено описао:

„За време рата, свирала је искључиво Баха и ту није било преговарања. Када би је упитали зашто свира само Баха, и то тако снажно, она је одговарала да то чини зато што свуда бесни рат. Чудесно обдарена, била је крајње особена, екстравагантна. Сваки пут када би излазила на подијум, чинило се као да се на њу обрушио снажни пљусак. Пре него што би почела да свира, прекрстила би се. У Совјетском Савезу, то је било незамисливо. Публика је волела због те неустрашивости...“ Вукадиновић примећује да се приликом њеног извођења Бахове музике, чинило да држи проповеди са циљем да музиком отопи камена срца људи.

Др Петар Илић

-наставак у следећем броју-

ЦРКВА СВЕТОГ НИКОЛЕ У РАМАТЊИ

-Други део-

У олтару је живопис подељен у три зоне које, по распореду, одговарају онима у наосу. Конха апсиде је прекривена великим попрсјем Богородице раширених руку испод којих се налази по један анђеоло, а на крилима носи Христа Емануила. У следећој зони је приказано *Причешће айосѿола* који су распоређени у две групе. Испод тога је смештена *Поворка анђела* која не спада у стандардни сликани програм олтарске апсиде. Они су у поворци, окренути ка центру, и клањају се вероватно Богородици на престолу, али је тај део живописа оштећен накнадним проширивањем прозорског отвора. У најнижој зони је приказано *Поклоњење айнецу*, где се по три архијереја клањају

часној трпези на којој је некада био приказан агнец. На северном зиду олтарског простора, који је затворен пиластром, сачуване су две сцене Христових посмртних јављања, попрсја и стојеће фигуре петорице ђакона, Свети Јован Претеча и *Пиетта* у ниши проскомидије. Јужни зид олтарског простора, који такође затвара један пиластер, прекривен је попрсјима и стојећим фигурама бораца за хришћанску доктрину и једног монаха, а на чеonoј страни пиластра су приказани Свети врач Козма и Дамјан, а испод њих Свети Пантелејмон.

Наос је био прекривен фрескама које су подељене, по хоризонтали, у пет зона. Сцене циклуса *Великих ѿразни-*

ка су покривале највише зоне наоса, полукружне површине зидова и потрбушје лукова који их уоквирују. У следећој зони су сцене циклуса *Христивих сџрадања*. Трећа зона је прекривена сликама циклуса посвећеног Светом Николи, првобитном патрону храма, а у оквиру те зоне на северном зиду поред прозора, приказане су две сцене из Богородичиног живота.

Најнижа зона наоса је зона стојећих фигура где су приказани светитељи и светитељке, свети ратници, ктиторски и владарски портрет. Међу стојећим фигурама у Рамаћи је највећи број Светих ратника, што је било уобичајено за споменике Моравске школе јер се од почетка пропадања српске државе инсистирало на њиховом приказивању. Они су на симболичан начин штитили државу, персонификовану у ликовима владара, и народ. Посебне целине представљају портрети ктитора и владара смештени на западном и јужном зиду поткуполног простора.

У оквиру *кџијорској иорџреџа*, који је смештен на јужном зиду, насликана су два ктитора, јереј и властелин, приказани у полупрофилу како својом левом руком придржавају модел храма. Испред њих је у сегменту неба приказана допојасна фигура Светог Николе, патрона храма, како уз благослов прихвата њихов дар, док му се они обраћају подигнутом десном руком. На основу њихових физиономија лица, може се доћи до закључка да су били у сродству. Испред свештеника је насликан и дечак за кога се сматра да је његов син. Модел цркве који носе на дар патрону, добро је очуван и сведочи о томе да се првобитни изглед цркве није умногоме променио до данас. До дана данашњег није утврђено ко су били ктитори, нити је пронађен било какав документ који би се могао довести у везу

са њима. Једино што се може закључити је да су били имућни људи који су могли да приуште себи да подигну цркву и да упосле талентоване мајсторе да је осликају.

Владарски иорџреџ је насликан на западном зиду наоса што представља својеврсни обичај сликарства моравске школе. Међутим, фигуре два владара смештених са северне и јужне стране портала су скоро у потпуности пострадали услед проширивања улаза тако да то отежава њихову анализу и одгонетање идентитета. На северном делу западног зида се налази владарски пар од кога је најбоље очувана фигура владарке, док је од фигуре владара остала само лева шака подигнута у гесту молитвеног обраћања и делић црвеног рукава са окер обрубом, а попрсје Христа који је насликан у златној одећи изнад њих у сегменту неба како их благосиља обема рукама је доста оштећено. Владарка је приказана као не толико млада жена. На јужном делу западног зида су сачувани само фрагменти од некадашње представе владара, а до њега је насликан и непознати архијереј који тим почасним местом указује на могућност да је био један значајан српски црквени великодостојник.

Између зоне стојећих фигура и циклуса Светог Николе налазе се медаљони са попрсним ликовима монаха, пустиножитеља и испосника. Фриз медаљона са попрсјима светитеља је чест мотив у српским споменицима краја XIV и првих деценија XV века који се убрајају у моравску групу споменика, што је случај и са црквом у Рамаћи. Оно што је разликује од других споменика Моравске школе је то што се око њених медаљона јављају бујне лозице посебног типа, а које се јављају само у црквама изван наше земље, у Мистри и Костуру.

Црква у Рамаћи обилује многим иконографским особеностима које пружају значајан допринос тематици старог српског сликарства. У иконографском смислу, овај храм представља комбинацију неких решења старијег сликарства XII и XIII века и новијег из XIV и прве половине XV века. Сходно томе, рамаћка црква може да пружи основу за шира иконографска истраживања, нарочито када су у питању поједине неуобичајене композиције као што су *Поклоњење анђела*, поједине сцене из циклуса *Светиої Николе*, *фриз медаљона* окружених флоралним орнаментима, *Светија Варвара*, *Свети Меркурије* итд.

Најлепши, најзанимљивији и најбоље очуван циклус у Рамаћи је циклус патрона храма, Светог Николе. У оквиру овог циклуса је приказано осам прича везаних за чуда Светог Николе, приказаних у једанаест сцена. Циклус обилује сценама које илуструју најпопуларније легенде везане за чуда патрона, али није приказана ниједна сцена која се односи на биографске моменте његовог живота, као ни чудо са враћањем вида краљу Стефану Дечанском, што је било неизбежно у српским средњовековним храмовима насталим након 1330. Мајсторима је представљао и велики изазов да циклус Светог Николе који

је веома богат, илуструју на зидовима невелике рамаћке цркве. Може се уочити да су због тога поједине сцене претрпеле одређене промене, а као пример се може навести и сцена у којој су обједињена два догађаја, када се Свети Никола јавља цару Константину и епарху Евлавију, што иначе није случај. У иконографском погледу највише се истичу две сцене чуда са младићем Василијем. У овим сценама се јављају поједина одступања за које не постоје упоришта у текстовима који описују ово чудо. Нигде се не помиње да се Свети Никола појављује на коњу као што је овде насликано, као ни то какву је реакцију емира изазвала појава Светог Николе. Овакав начин приказивања наликује причи о спасавању дечака из Митилене за које је заслужан Свети Георгије који се појављује на коњу. Сцена избављења младића Василија се не појављује у српским средњовековним споменицима из времена самосталности српске државе, иако је циклус Светог Николе илустрован у многим нашим манастирима попут Сопоћана, Ариља, Грачанице... Сматра се да на симболичан начин ова композиција представља борбу и отпор надолазећим турским освајањима.

У Рамаћи је вероватно била ангажована сликарска дружина чији су мајстори били различитих способности. Неки су извели дела нарочитих квалитета, а поједини су осредњи или јако слаби. Њихова имена су и овом приликом остала непозната, али се по неким одликама наслућивало да су дошли са територије Македоније. У реализацији појединих фресака се осећа утицај ранијег традиционалног сликарства, а негде се уочавају елементи каснијег моравског стила што говори о неуједначености сликарске дружине. Када је стил у питању, за цркву у Рамаћи не постоје директне аналогije, оне се могу наћи само у појединим решењима. Посебне одли-

ке мајстора се читавају у способности да на једноставан начин изразе унутрашње расположење портретисаних личности, такође да и својим начином сликања у оквиру великог броја композиција постигну присутност атмосфере која одише топлином. Иако ранији истраживачи ово сликарство називају провинцијским, може се рећи да рамаћки живопис заузима посебно место у српском средњовековном сликарству због појединих ликова светитеља нарочито лепо представљених, а посебно због свечане узвишене, али на неки начин земаљске атмосфере.

Разматрајући различите елементе сликарства овог невеликог храма може се закључити да је у питању достигнуће солидних уметничких форми, разиграног топлог стила и нарочито занимљивих иконографских образаца. Приликом анализе иконографије и стила долазило се до особених решења која се раније нису или су се ретко јављала и није се увек могло препознати њихово порекло. Појава необичних иконографских схема, добар цртеж, особен стил који одише топлином, говоре у прилог солидног сликарског и теолошког образовања рамаћких мајстора који су успели да мноштво опажања и представа стопе у једну целину. Сликарство Рамаће, иако не спада у главне токове развоја српског средњовековног сликарства, заузима посебно место и својом особеношћу пружа велики допринос у обогаћивању и проширивању његових домета. Поред тога, у времену у коме је настало, пружало је сигурно уточиште и својим програмом пружало сигурност заштите небеских сила и подстицало на борбу са надолазећим иноверним непријатељима.

Јасмина Златковић,
историчар уметности

КОНКОРДАТСКА КРИЗА У ЕПАРХИЈИ ЖИЧКОЈ 1936–1938. ГОДИНЕ

-Трећи део-

Архив Синода о конкордатској кризи у Епархији жичкој

Конкордат је, упркос „Крвавој листији“, оштром противљењу СПЦ и опозиционих политичких странака прошао гласањем у Скупштини и то: 167 посланика је гласало за, а 129 против. Изненађујуће, председник Владе Милан Стојадиновић није ликовоа. На седници Клуба посланика ЈРЗ потпуно неочекивано рекао је следеће: „Нећу више да вас држим у неизвесности. Оно што у погледу конкордата мислим да учиним, то је да га одмах не износим пред Сенат [...] Постоје три етапе које треба прећи (мисли на процес ратификације, до-

дао С. Ј.), временски то не може ићи тако брзо. И у томе времену које ми стоји на располагању, ја желим да учиним још један покушај са црквом да се споразумемо [...] Конкордат је стајао на моме столу две године, може стајати још који месец.“ Црква је, са друге стране, покренула одређене противмере. Предосећајући да би конкордат могао бити усвојен у Скупштини, Свети Архијерејски Сабор је на седници од 13. јула 1937. године донео следеће одлуке: „По питању свештених лица, посланика и сенатора који буду гласали за конкордат: а) ставити под забрану свештенодејства б) наредити подручном црквеном суду да се против таквога свештеничког лица поведе редован судски поступак [...] По питању сваког народног посланика и сенатора православне вере који буде гласао за конкордат: а) одмах лиши свих права и почести у нашој цркви; б) да се изда наређење подручном свештенству да ни једно свештено лице, под ма којим изговором и ради ма ког црквеног, обредног или приватног посла не може улазити у дом дотичног посланика или сенатора без нарочите писмене дозволе или благослова надлежног архијереја.“ Такође, доне-

та је и одлука да у случају изгласавања Конкордата све цркве и манастири истакну црну заставу у року од петнаест дана. Такође се препоручује да свештенство, као и верници избегавају додир са оптуженим лицима.

Након изгласавања конкордата, одлуке Сабора су извршаване по упутству. Одмах су црквеном суду београдско-карловачке Епархије предати председник Владе, председник Скупштине Стеван Ђирић и још шест посланика са територије поменуте епархије. И у осталим епархијама ова одлука је спровођена, укључујући ту и жичку. У Архиву Синода се може пронаћи списак виђенијих људи и народних посланика, присталица и противника конкордатског уговора. Ми ћемо се овом приликом ограничити на људе из Епархије жичке, присталице Кон-

кордата: „Чедомир Захарић - Чачак, Светолик Станковић - Чачак, Љубомир Пантић - Ивањица, Матија Павреновић - Горњи Милановац, Петар Богавац (банкар) - Краљево, Цветко Јеличић (трговац) - Брус.“ Број противника спорног уговора је сличан: Милан Јовичић, (председник општине и трговац) - Краљево, Бранко Чорбић (трговац) - Рашка, Павле Гајић (учитељ у пензији) - Косјерић, Радоје Јовичић (трговац) - Ариље, Милинко Милутиновић (земљорадник) - Гуча.“ Сви од наведених који су били посланици, а присталице конкордата, предати су црквеном суду.

Што се тиче државне власти, она је преко својих органа помно пратила ситуацију у земљи. Иако је Милан Стојадиновић одмах након патријархових сахране отишао у обилазак при-

морских градова на Јадрану, извештаји о ситуацији у држави су му редовно стизали. У том контексту је преписка између њега и министра унутрашњих дела била је нарочито активна. Тако у извештају од Велике Госпојине (28. августа) 1937. године стоји да свуда у земљи влада мир. Као једна од кризних тачака помиње се Манастир Враћевшница у Епархији жичкој. Пошто је то дан вашара и народних зборова, повећана је могућност избијања нереда и демонстрација. Зато је полиција пратила ситуацију у целој земљи. У једном извештају се каже: „Др Воја Јањић налази се у Каленићу на слави и вероватно ће говорити. Др Николај (Велимировић) ће бити у околини Враћевшнице, Горњег Милановца и Каленића. Говориће вероватно. За остале владике нема обавештења.“

Због великог отпора СПЦ конкордату, свештеници су затварани и понижавани на разне начине. У извештају Епархије жичке упућеном канцеларији Синода, налази се списак свештеника који су прогоњени: „У срезу копаоничком свештеник Велимир Славковић, старешина цркве у Брусу, угледан свештеник, кажњен је од полиције десет дана затвора. Тако исто и Богољуб Николић парох влајковачки [...] У срезу рачанском свештеник својдрушки Радисав Петаковић кажњен је девет дана затвора а свештеници Миодраг и Милан Ђорђевић прогањају се и саслушавају, пароху јакаљском Григорију Поповићу се прети, а Момчило Јагодић парох гвоздачки се прогони и прети му се [...] Намесник среза моравичког свештеник Светислав Поповић кажњен је са десет дана затвора [...] Свештеник Момчило Поповић из Жевице више пута је саслушаван и оптужен за издају [...] Власти цепају посмртне

листе патријарха Варнаве, скидају својеручно црне завесе са кућа и општинских судница.“

О прогону горепомнутих свештеника јасно сведочи и Свети владика Николај, у то време Епископ жички, у своме писму министру унутрашњих дела др Антону Корошецу. Навешћемо одломак: „Сем свега наведеног, сада вам могу набројати и ове примере гоњења цркве Божије у овој жичкој Епархији, који су се догодили од смрти Блаженопочившег Патријарха Варнаве до данас. Свештеник Велимир Славковић, старешина цркве у Брусу, кажњен је од ваше полиције десет дана затвора само зато што је истакао црн барјак на храму и што је ударио у клепало. Овај свештеник спада међу најбоље свештенике у том крају. Његово хапшење ја морам сматрати својим хапшењем, јер ја сам био наредбодавац, а он извршилац. Свештеници Миодраг и Милан Ђорђевић, Стеван Мелентијевић, Радисав Петаковић из среза Рачанског прогањани су, саслушавани и на сваки начин терорисани, док се остали свештеници из истог среза тероришу безумним претњама. Забрањено је православном народу из околине Бајине Баште да дође у то место на свечаност освећења звонаре на Илиндан.“

У још једном од извештаја, имамо несумњиве наводе о нападима на чачанске свештенике. Чачански парох Милан Туцовић извештавајући жичку Епархију о дешавањима на збору у Чачку 28. августа 1937. године, сведочи најпре да је на овом скупу било око 5000 душа. Такође, пише да је било покушаја да се нереди испровоцирају. Два човека су добацивала говорницима да сиђу доле и не лажу народ. Разјарена овим, група од 30-40 људи је потрчала, ухватила провокаторе и почела да их бије. Они су међутим успе-

ли да се отргну и побегну у кућу Воје Чвркића адвоката и народног посланика ЈРЗ-а. Чим се народ разишао, један човек је изашао из дворишта поменутог посланика и мотком ударио свештеника Туцовића, па побегао. Полицијски писар и жандарми који су позвани требало је да изврше хапшење нападача. Међутим, писар је само слегао раменима, и молио народ да се разиђе. Истог дана на вечерњој служби био је нападнут и свештеник Милован Тиосављевић. Туцовић пише: „Пред Основном школом и црквом сретне се Тиосављевић са Чвркићем и четворицом његових људи. Чим су се мимоишли, Тиосављевић се окренуо за њима и спазио да Чвркић нешто говори тим људима и главом показује на њега. У једном хитром скоку нашли су се пред Тиосављевићем и без речи један од њих га је снажно лупио песницом у вилицу од чега је онесвешћен пао. После су ме још тукли - каже Тиосављевић - а колико и чиме не знам, али ове модрице по леђима и рукама нека кажу.“ У истом извештају Туцовић сведочи и о нападу на свештеника Гојка Ђукинића, испред кафане „Драгачево“, који се ту обрео по позиву свештеника Михаила Протића из Тијања и осталих драгачевских свештенослужитеља: „Тек што је пришао пред кафану, један човек из Чвркићеве банде бацио је столицу која га је зачала по леђима, одбила се и ударила једну жену по носу. Одмах након тога пошао је други човек са мотком с намером да га удари. Срећом то су спазили неки људи те притрчали, овога ухватили и осујетили. Овај догађај са Ђукинићем са друге стране улице, поред многих жандарма, мирно је посматрао начелник среза трнавског Арсеније Петковић.“

Епархија шабачка 16. септембра 1937. године обавештава Синод о прогони-

ма у њиховом крају и доставља списак гоњених свештеника, док рецимо Епархија тимочка у свом извештају наглашава да није имала сличних искустава.

Нарочито строго се СПЦ понела према свештеницима који су гласали за конкордат, па и према онима који су вршили агитацију за тај законски предлог. Јереј Марко Ружичић, парох лојанички и духовни пастир Епархије шабачке гласао је у скупштини за конкордат. Због тога је одмах стављен под духовни суд Епархије шабачке, с тим да му се забрани свештенодејствовање до коначне судске одлуке. У одлуци Црквеног суда ове епархије детаљно се описује за шта је све крив поменути свештеник: од кршења црквене дисциплине, канона, преко кршења ставки из Устава СПЦ. Због тога духовни суд у саставу: председник суда архијерејски намесник протојереј др Максим Савић, чланови: Блажа С. Кнежевић јереј, Владимир Протић јереј, деловођа писар Милош Урошевић, пресуђује да је јереј Марко Ружичић крив. Ова пресуда донета је 28. 10. 1937. године.

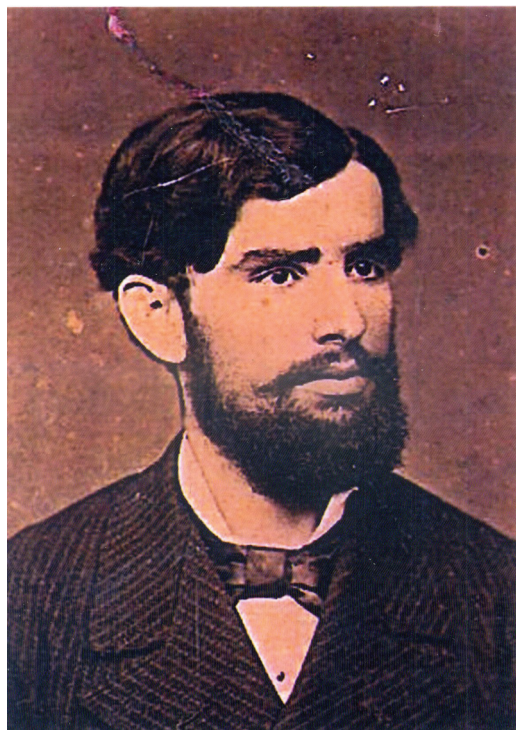
Јереј др Слободан Јаковљевић,
Храм Вазнесења Господњег,
Чачак

-наставак у следећем броју-

СВЕШТЕНИК ВЕЉКО ТАНКОСИЋ ПАРОХ КЛИСУРСКИ

-Први део-

Ових година обележавамо стогодишњицу Великог рата, после кога се, након више векова, српски народ нашао уједињен у једној држави. У овом рату српски народ је страшно пострадао: хиљаде су изгинули у борбама, помрли од глади и студени, од разних епидемија и болести, у избеглиштву, у логорима, у беда и патњи. Један од оних који је све ово прошао и на крају кроз страдање и мучничком смрћу завршио – био је парох клисурски свештеник Вељко Танкосић.

Преци Вељкови, који су се старином презивали Курсула, половином осамнаестог века, доселили су се негде испод Дурмитора у драгачевско село Лису. Уствари у Лиси ће остати Вељкова прабаба Танкосава са својом децом, по којој ће касније добити презиме Танкосићи, док ће остали продужити даље према Чачку и Ваљеву, и из огранка ове породице понићи ће чувени јунак из Првог српског устанка – Јован Курсула.

Вељко је рођен 5. јуна 1856. године у Лиси од оца Миливоја и мајке Стоје.

Он и брат Миљко, рано ће остати без оца, а мајка ће се преудати у оближње Прилике где ће родити још седморо деце. Бригу о Вељку преузима очева сестра Томанија. Вељко је напунио тринаест година када се у лето 1869. године у Лиси отвара школа. Од 1. августа он полази у школу а први учитељ био му је блиски рођак књижевника Лазе Костића, који се исто звао Лазар Костић. Од другог разреда па до краја учитељ му је био Живан Поповић из Брекова. Живан је Вељка заволео и помогао му да настави школовање и упише се у гимназију у Чачку. У то време у Чачку о сиромашним ученицима гимназије старало се „Друштво за помагање сиромашних а ваљаних ђака“, једно од првих такве врсте у Србији. Вељко је био веома вредан и радан па је, поред помоћи поменутог друштва, за школовање зарађивао, као и већина његових другова, послужујући код имућнијих породица. Са њим је стасавало више младића који ће касније заузимати веома важне и одговорне положаје у српском друштву. Преко лета, у време распуста, враћао се у Лису где је радио све пољске радове као и код свога учитеља Живана Поповића у Брекову, који се у међувремену рукоположио и службовао као свештеник у свом родном селу.

Крајем 1877. године, са намером да ослободи Ниш и остале јужне крајеве, Србија објављује рат Турској. Вељко се као гимназијалац међу првима јавља у добровољце и ступа у Тобцијски батаљон Моравског корпуса чији је командант био Илија Чолак-Антић. У борбама на Нишу и Пироту Вељко се истакао особитом храброшћу, а када је 9. фебруара 1878. године склопљен Сан-Стефански мир вратио се у Чачак као наредник-тобција са златном медаљом за храброст. Поред испољене храбрости многи су запазили и његову

физичку сличност са својим славним претком Јованом Курсулом истичући да је био „висок, плећат, коснат, сувоњав, хитар, неустрашив и сав Србин“.

Школске 1878/79. Вељко завршава четврти разред Чачанске гимназије (Реалке) и по савету свога негдашњег учитеља, свештеника Живана Поповића, уписује се у Београдску богословију. У Београду, школујући се, много се намучио. Пошто није уживао благодејање (стипендију), а како сам наводи, био је сиротног стања, ни од кога никакве помоћи није имао, издржавао се по туђим кућама послужујући. Међутим, по причању школског друга Лазара Лапчевића, прихватили су га школски другови из разреда, доцније познати писци: Светолик Ранковић, Тадија Костић, Павле Швабић као и Саватије Божић, који су га волели као изврсног друга и осведоченог јунака. Исто тако Вељко је уживао симпатије и својих угледних професора који ће касније постати истакнуте личности у животу наше Цркве. Димитрије Павловић, потоњи митрополит београдски и први патријарх обновљене Српске патријаршије (1920) предавао му је реторику, и премда врло строг увек му је давао високу оцену „јер се знао добро снаћи и говорити у свакој прилици“. Професор Јефрем Бојовић, који му је предавао историју и логику, касније, као Епископ жички, сећао се да је Вељков говор био пун логичности, одсечан и лаконски, а историју је произносио на себи својствен начин. Треба поменути још наставника пољопривреде Косту Таушановића који је био један од оснивача Народне радикалне странке (1881), који је на Вељка доста утицао и рано га учланио у своју странку.

Вељко је био трећи разред богословије када је 28. априла 1882. године присуствовао позоришној пред-

стави „Рабагас“, у Народном позоришту, у току које су избили нереди већег обима и представа прекинута. Интервенисала је и полиција, нереди су се пренели на улице и том приликом Вељко је рањен у груди бајонетом. Ово се догодило непосредно пред изборе, а у представи је исмејаван народ а величао се владалац, што је изазвало револт опозиције, студентата и ђака, а нарочито због краљеве аустрофилске политике. Вељко је био ухапшен и задржан у притвору па тако неће изаћи на полагање испита на крају школске године. У притвору Вељка је лечио др Динић, а и по изласку из притвора ова рана дуже времена неће му зарастати. Испите из трећег разреда Вељко је вероватно положио пред почетак четвртог разреда, јер се из Годишњег извештаја за школску 1882/83. годину види да је Вељко редовно завршио четврти разред Бого-

словије, а тиме и своје школовање.

По Петровдану 1883. године Вељко се венчао са Персом, ћерком Миленка Кушића, чувеног учитеља из Ивањице, који је за владе књаза Александра Карађорђевића био учитељ у Београду и учио његовог сина, потоњег краља Петра. Вељко је испунио услове да постане свештеник, али ће му догађаји у вези представе „Рабагас“, као и учешће у Радикалној странци, која је тада била опозициона, „бити уписано у неопростив грех од полиције и владе све док је династија Обреновића била на власти“. У наредном периоду упорно, али безуспешно, тражио је службу као учитељ. Почетком 1885. добио је место практиканта у Начелству Смедеревског округа, где ће остати шест месеци, а онда ће коначно ступити у свештеничку службу. Рукоположен је у чин ђакона 3. августа 1885. године а сутрадан у чин свештеника,

и постављен на парохију у Ушћу, при Манастиру Студеници. На студеничкој парохији Вељко ће провести две године. Становао је и служио у манастиру, док му је супруга са две кћерчице живела код родитеља у Ивањици. У том периоду умире им млађа кћерчица. У Студеници сарађује са монахом Викентијем Крцићем, родом из Ушћа, који трудом и борбом од манастирског чобанчета касније стиже до митрополитског чина, и који ће, као Митрополит скопски, 1915. године мученички скончати. (Бугари су га убили и тело му спалили). Почетком августа 1887. године поп Вељко, из студеничке лавре прелази на парохију Манастира Клисуре код Ариља. Клисурска парохија налазила се на тремећи три среза: ариљског, драгачевског и моравичког. Куће су биле доста раштркане, времена несигурна, обележена хајдучијом, па је поп Вељко често са собом носио пушку. Увек је имао доброг коња, и био је први свештеник који је извео свога коња на трке у Ужицу. Остао је у сећању као изврстан коњаник. Често је одлазио у Лису и обилазио родну кућу из које је његов брат Миљко 1885. године отишао у Српско-бугарски рат. У борби на Сливници Миљко је заробљен и одведен у ропство. По ослобођењу, оженио се Бугарком и остао да живи негде код Пловдива никад више не видевши се са братом Вељком. Због политичког деловања поп Вељко ће имати већих проблема са властима које ће користити сваку прилику да га прогоне, затварају, и чине разне пакости, а неколико пута и живот му је био у опасности од политичке хајдучије. У наредном периоду истаћи ће се и задобити поштовање парохијана као добар свештеник, али и као политичар и народни трибун. На изборима 1888. године поп Вељко је изабран за

посланика на листи Ариљског среза и као посланик Велике Народне скупштине, децембра 1888. учествовао је у изгласавању новог Устава, чиме ће се окончати борба између краља и радикала.

Негде око 1902. године поп Вељко купује имање са кафаном недалеко од манастира, поред Моравице, у атару села Ступчевића, на месту званом Дивљака. За кратко време на свом имању ствара модеран расадник јабука, ораха и шљива. Вељко узгаја и калем познату сорту јабука „будимку“, (кажу да је први донео саднице ове јабуке из Будимпеште), и орах „мекушац“. Трудио се да свако домаћинство засади што више воћа, дајући им саднице бесплатно и обучавајући их калемљењу, а учитељи су доводили ђаке у расадник на огледне часове. По неким прорачунима Вељко је са својим радницима тих година између Пожеге и Ивањице, па и шире, растурио и до 100.000 садница. Око девет стотина садница шљива, јабука и ораха засадио је на имању Манастира Клисуре. Касније, сећајући се попа Вељка, (Календар „Св. Лазар“ 1923), истичу: „Његов рад у парохији беше вреднији од многог младог свештеника, а рад на воћарству обилнији и јачи по резултатима од рада ма које државне воћарске установе по нашим окрузима.“

Године 1903. ћерка Милица удаје се за Витомира Видаковића, свршеног богослова из Здравчића код Пожеге.

На Петровдан 1908. године, на предлог Председника владе, поп Вељко је одликован Орденом Светог Саве

Протојереј Милан Филиповић,
Храм Светог великомученика
Георгија, Ужице

-наставак у следећем броју-

ИГУМАНИЈА АКВИЛИНА ПРИВРЕМЕНО ЗАМЕНИЛА ЗА ВЕЧНО

На празник Светог пророка Илије, у вечерњим сатима уснула је у Господу мати Аквилаина, игуманија Манастира Вољавче код Краљева.

Рођена је и крштена са мирским именом Зорица, 1950. године у дому благочестивих и богољубивих родитеља Десимира и Милијане Чукановић у селу Распоганче код Штавља у сјеничком крају. После упокојења оца Десимира, деветогодишња девојчица Зорица, дошла је у Манастир Вољавчу са мајком, где је већ имала две тетке, очеве сестре, монахиње. Манастирски Храм Светог великомученика Прокопија, црква брвнара, подигнута је у време сеобе Срба под Патријархом Арсенијем Трећим Чарнојевићем.

Детиња душа, жедна Живога Бога, од најранијих дана се ту у манастиру, напајала и хранила духовно, кроз богослужења и искуство старијих сестара. Сестринство је било малобројно! Манастир прилично сиромашан и у материјалној оскудици. Поред цркве

брвнаре у манастиру је био један мали конак са три просторије. Одавде је Зорица завршила основну школу. Потом је донела одлуку да остане у манастиру и да прими монашки лик. Када је напунила 19 година живота, блаженопочивши Епископ жички Василије, замонашио је искушеницу Зорицу, под монашким именом Аквилаина. Заједно са сестринством манастира, на челу са тадашњом игуманијом мати Ефросинијом, монахиња Аквилаина је изграђивала манастир. Подигнута је нова зидана црква посвећена Преподобној мати Параскеви 1967. године, а нови већи конак 1974. године.

Смиреном нарави и кротким духом, монахиња Аквилаина је освојила љубав сестара и оболеле игуманије Ефросиније, која ју је назначила за свога живота за наследницу у старешиновању, видевши у њој доброг домаћина и управитеља. Блаженопочивши Епископ Стефан је 1990. године именовао монахињу Аквилину за игума-

нију Манастира Вољавче. Мудро и са љубављу је мати Аквилина водила манастир и управљала њиме и сестринством. Својом добротом је завредила пажњу мештана и целе околине до града Чачка и Краљева, те су се верници везали за ову светињу и свесрдно је у разним облицима помагали, долазећи на света богослужења, доживљавајући овај манастир као своју кућу.

Мати Аквилина је боловала од дијабетеса (шећерне болести). Иако је ова њена болест била тешка, нико је није видео да је нервозна или љута; нико није трпео због њене болести. Носила је болест са смирењем и захвалношћу Богу. На дан Светог пророка Илије, са радошћу је, на болничком одељењу у Београду, из руку свештеника примила Свету тајну Причешћа, и тако наоружана, душом својом кренула у загрљај Господу, кога је свим срцем љубила и верно Му служила.

Опело мати Аквилини, у Манастиру Вољавчи, 04. августа 2018. г. служио је Његово Преосвештенство Епископ жички Господин Јустин, уз саслужење свештеномонаха и свештеника Епархије жичке у сабрању бројног монаштва, свештеника и верног народа, поштоваоца ове светиње и игуманије Аквилине.

Владика је посебно истакао монашки подвиг мати Аквилине, наглашавајући да монашки подвиг прате бројна иску-

шења, али је она у свему јеванђелски ревновала и истрајавала, знајући да је Господ рекао да ко верује у Њега има Живот вечни, и да је још рекао: „Тамо где сам ја, тамо ће бити слуга мој.“ Још је Владика рекао да је највећа радост кад монах одлази у достојанству, које је обећао Господу Богу. Радостворна туга је, јер је више нећемо видети у овом животу, али она је испунила свој завет достојним монашким животом као невеста Христова, и одлази Њему Женику, који је својим крстоваскрсним подвигом кроз проливену крв, пропутио и нама пут у Живот вечни. Владика је посећивао у болести мати Аквилину и каже да ју је тешио у њеној болести, а она опет са смирењем тешила њега у његовим тешкоћама и борбама. „Тешећи се храбрили смо се увек речима Господњим“.

„Нека јој је миран и благословен пут ка Царству небеском, да се тамо настани и одомаћи, да и нас кад за то дође време прими да се сви заједно радујемо са Оцем и Сином и Светим Духом кроз све векове и сву вечност“, завршио је Владика.

Вјечнаја памјат игуманији Аквилини!

Духовник архимандрит Јаков (Лазовић)
и протојереј-ставрофор
Љубинко Костић

СТРАНИЦА ПРАВОСЛАВНОГ ХУМОРА

На њега муве слећу

Један брат је волео да поје умилно и гануто (бар тако је он мислио). Приђе му други монах после службе и рече:

– Брате, имаш тако сладак глас да на њега и муве слећу!

Пролазници

Дођоше неки беспосличари код пустињака:

– Ево, очеее, ми били у пролазу пааа....

– Па прођите већ једном, рече им ава.

Ааууууууу Владикаааа!!!

Епископи када нису на богослужењу и на неким званичним местима панагију коју иначе носе на прсима често ставе у џеп. Ланац на коме је носе стоји наравно где иначе и стоји, али онако мало искошено. Такав обичај имају некада и архимандрити и протеставрофори, који свој крст метну у

џеп на исти начин.

Приликом једног боравка у Солуну један угледни српски Епископ, светогорац иначе, шетао је главном улицом са својим инсигнијама у џепу. Грци некако љубопитљиви по природи, а свештеници такође људи из народа, воле странце да пропитају, ко су, одакле су и слично. Овај наш Владика није одавао утисак странца већ Грка. Тако, један радознали солунски прота поздрави га необавезно мислећи да је протаставрофор, па нестрпљиво упита:

– Протојереј сте?!

Владика се благо насмеја и оћута предвидевши шта ће бити.

Прота му приђе, да види какав му је крст у џепу. Док га извлачаше из џепа ни на крај памети му не би да је то Панагија, а пред њим Епископ. Моментално се ухвати обема рукама за главу.

– Ауууу Владикаа, закука прота.

Брзо се преви у велику метанију. Тражио је опроштај и благослов због толиког дерзновенија и неучтивости.

Владика се слатко насмеја и благослови га онако зајапуреног.

Протонамесник Дејан Марковић,
Храм Светог Саве, Краљево

ПУТНИЦИ НА ЛАЂИ СА ЈОШ СЛОБОДНИХ МЕСТА

Време и простор су категорије у којима се спасавамо. Оне су део постојања творевине каквом ју је Бог створио. Тек приликом Другог доласка Христовог и наступања Новог неба и земље времена више неће бити, а ни простора у данашњем виду. Дотада нам остаје одговорност за спасење нас и целокупне твари са којом живимо као сапутници. Нажалост, често стварност показује да (не)црквени живот којим живе многи православни хришћани као да не познаје искуство Цркве као лађе спасења која морем овога времена и простора плови са једрима у које дува ветар из Есхатона – од Долазећег Христа. Овом приликом на поуку и духовну корист изнећемо три примера који сведоче о наведеном проблему из искуства парохијске праксе.

Први случај. Долази жена која је извршила абортус на разговор код свештеника да некако покуша од Бога добити обећање да због њеног сагрешења Бог неће казнити дете које већ има. У току трудноће, пре учињеног убиства над недужним дететом, није дошла да се посаветује са свештеником и види шта о томе Бог мисли. Сада би некако пре или после црквене службе да дође у заказано време и олакша савест. Као да је време почело да постоји тек после абортуса, а и простор Цркве тек тада је препознат као место припадности. Међутим, само за тренутак. За присуство на служби ни сада се нема времена. Поново се враћа узбурканом мору, где ван сигурног пристаништа, олује леме крхке чамце људског постојања. Често до коначног бродолома.

Свeтiи влaдикa Никoлaj Жички je иисao: Нeмoјишe сe чудии и љуиийи каd ионесе воће или њивa иa иодаци, јер иo ире и више од њих чине људскa бића.

Други случај. Долази пред храм породица човека који је извршио самоубиство. Забринути су. Реч је о смртном случају. Међутим, чули су да се самоубицама не врши опело. Питају може ли икако да се добије дозвола. Даље причају да је човек извршио самоубиство испијајући неку отровну течност. Десет дана је био у страшним мукама. Ипак, ни он ни они нису се сетили да постоји Црква, свештеник, Света тајна исповести и Причешћа. Наједном, тек после смрти појавише се обриси времена и простора у коме постоји и Црква Божија. Као да она није за живе, већ за мртве.

Трећи случај. Као и за крштене и венчане, постоји и књига у коју се уписују упокојени над којима је извршено опело. Постоји неколико рубрика у које се уписују биографски подаци о упокојенима. На крају је рубрика дали се пред смрт особа исповедила и причестила. Одговор је кратак: јесте или није. Нажалост, када спустите поглед вертикално низ рубрику, може се видети непрегледни низ: није. Као бисери су ретки одговори: јесте. Истовремено, више пута седмично се служе Свете Литургије на којима се верни народ призива: *Са стирахом Божијим и вером ирисийиши.* Тужно је када толико крштених душа одлази Богу на истину неспремно, пропуштајући притом прилику коју су имали. Чак ни на смртном одру, болесник и по-

родица најчешће не желе свештеника. Као да је неки баксуз који ће да донесе лошу срећу, а не доносилац Дара Тела и Крви Христове, Који је на спасење и Живот вечни.

Закључак.

Остаје да спасење пронађемо у реалном постојању. Црква Божија као Нојева барка која плови устајалом мочваром овога света не сме заборавити да још није стигла на одредиште. Тамо је Онај, Алфа и Омега, Који зна и шта смо могли и шта нисмо могли учинити. Апостолски призив је да наше

удице и мреже непрестано буду бачене на пучину узбурканог мора у коме се многи даве. Свештенство и верни народ морају почети да промишљају о својој мисионарској улози у формализованом православном окружењу, као и о све-

тоотачкој поуци: није грех само учињено зло, већ и добро које смо могли а нисмо учинили. Разлог је томе, што по речима једног савременог српског теолога, свако има прилику да у неком тренутку свог живота упозна Бога: „Док у чамцу свог живота крпи разне поцепане мреже својих планова, надања, ишчекивања, страхова и тескоба, одушевљења, свега што може да сачињава ткање нашег живота на земљи, једанпут ће на позив све то оставити ради Христа.“

Протонамесник Александар Р. Јевтић,
Храм Светог Саве, Краљево

АНЂЕО МИ БАНУ КРОЗ РЕШЕТКЕ

Анђео ми бану кроз решетке
и рече (свјетлост по мени лину):
То што си спознао муке пакла,
прошао кроз страх, шибе и метке –
прими ко дар, милост и судбину:
сама те Божија рука такла.

Најзад си зрео: живо си ништа,
ослобођен жеља, чулних стега,
ослобођен ближњих и огњишта,
грозне магије родног бријега.
Има да слиједиш звук судбине –
све је у томе: пјев твој не гине.

Буди узвишене језе гласник,
крик крста стишан, чујан свети мук.
Ко смрт натпјева, то је мој пјесник.

Пјеваш ли, нећеш моћи да лажеш.
Јак је – одлепрша – ове судбе звук.
Праћићу из чега стих свој слажеш!

МОЈ ХРИСТОС

Бивало је: јави се и мени Христос,
кроз пламен и покољ, погружен и бос

Шине ли муња мој рагастов-дуб,
бивало је: усправи се – у мени стуб

И мрачне, у подземљу, просјаји нас ос
посланства свјетлости – благи Христос

И смијешани дахови, знаци крста, луне,
гасе страх под млазом, исте дрхте струне

Без лица, без ока, право и искоса
гледе у Јагањца, у мога Христоса

И затитра л' звонко, спасоносно уже,
пропне се и хуља, к небу да успуже

(А мртви, што вечером сложе се у стог,
стожера се држе – стожер им је бог)

А Христ претужни, кад год дође мени,
јави се у дјетету, и јави у жени

Ал' дуго га нема, јечи простор мукло –
ја слутим: благоме срце је препукло.

ПЕСМЕ СА СТРАШНОГ МЕСТА

Почео је песник Стеван Тонтић у освит седамдесетих протеклог века, песмама у којима је, иронично, свој очај и ништавило и скупоцену празнину оглашавао за сјајне вредности и красно богатство, у лирици што је размицала формалне оквири и доживљајне хоризонте. Тада је најављивао своје насртаје „на стару правду и божанства“ и „брзе обрачуне са питањима тешким и хиљадугодишњим“.

Колики је само цинични зјап између песме „Тужбалица“ (*Наше јоре вук*, 1976), празнине недогађања у којој „нема крвопролића великих афера превара / затвора логора клања батинања / не

фијуче бич божји“ и *Сарајевској рукојиса* (1993) у којем су и затвори и логори и клања и батинања постали брутална свакодневица. Уместо вербалних фикција у Тонтићеву поезију усељава се историјска стварност и наваљује на живот самог песника. Досадашња лична пропитивања заоштравају се у крајносним околностима махалског ратног бестијаријума, у којем су сви заправо на губитку.

На страшном добитку једино остаје песничко искуство, скупо плаћеним удесом разлупаног и размрсканог Ја. Тонтићево сведочење аутентично је и песнички честито, што код разних

„профи“ посматрача са стране и моралних душебрижника често није случај. Свакодневна извесност мученичке безразложне смрти отвара дубља питања од раније постављаних, испитује разлоге за и против живота, тако да она питања хиљадугодишња задобијају различите интонације, у распону од негације до потврђивања духовне и етичке потке човека. Ранија комотна и каприциозна обраћања Богу, који по правилу не одговара на питања, задобијају сасвим другу, истински вапијућу интонацију.

У песми „*Сѝријела*“ (Христова луда, 2018) мољења мајке устрељеног јединца остају без одзива и жртва снајперског метка умире, а лик мајке у песми говори: „Питала сам се и питаћу се / Све до гроба, / Зашто нам Бог оста скривен / У својој тврђави.“ Теолог Павле Евдокимов признаје да „страдање невиних представља један тежак свежањ оптужби пред којим се ћутање Божије и одсуство његовог мешања уздиже као доказ пораза“. Пред таквим питањем пада сваки рационални одговор и јавља се „најпарадоксалнија мисао о непобедивој немоћи Бога“: „То је мистерија разапете љубави, која блиста у зори пасхалнога јутра, тј. `победоносна немоћ`, која је јача од смрти и пакла.“

Сулудо објашњење, зар не, гледано из свагдашњег угла и резона? Али, Апостол Павле заузврат поручује да је „мудрост овога свијета лудост пред Богом“ (1. Кор 3, 19): „Јер је лудост Божија јача од људи, и слабост је Божија јача од људи“ (1, 25), „Него што је лудо пред свијетом оно изабра Бог да посрами мудре; и што је слабо пред свијетом оно изабра Бог да посрами јаке“ (1, 27). Отуда је песнички пројављено разрешење Тонтићевог *Сарајевској рукојиса* отеловљени символ жртве, Христос „погружен и бос“:

„А Христ претужни, кад год дође мени,
/ јави се у дјетету, и јави у жени.“ Иста слика јавиће се, као рефлекс, и у песми „Јање“ збирке *Блајослов изјанансѝива* (2001), у страшној поенти о блиској вези између жртве и вере: „Зато се понавља клање, / да нова крв плусне, / да дух ојача, згусне, / и врати се вјера у Јање“. Истоврстан смисаони нагласак носи и песма „Свето Писмо“. За један препис на пергаменту од јагњеће коже које се стадо јагањаца, „све да се не затури Вијест о Јагњету / на крст разапетом // – а то си ти.“ Још један мрачан парадокс, пред којим заћутимо, заједно с песником.

Позиција човека који је из домаћег пакла избегао у спас туђине, без могућности да избегне изнутра од жигова и бразготина, створила је изгнаничку поезију тешког сећања, али и лирског зацељења онога што је остало од изнутра нарушене целине. Зрелост је све, под условом да смо је доживели, док лирско поједињство долази до моћне епифаније у песми „Анђео ми бану кроз решетке“: „Најзад си зрео: живо си ништа, / ослобођен жеља, чулних стега, / ослобођен ближњих и огњишта, / грозне магије родног бријега.“ Сви терети збачени и превладани у лудој мудрости, од чулности и страха од смрти до колективних условности.

Духовна помиреност с бременом свега проживљеног, прихватање страдања као следовања, чини исходиште новијих песама, у којим се песничко Ја самопредставља као Христова луда. Каква је то луда? То је, према Тонтићу, свако који не лаже и одозго је вођен, над којим се збивају и страхоте и чуда, који не бежи од бола и бол воли. То је сума искуства које Стеван Тонтић лирски посредује.

Др Драган Хамовић

СРПСКА ПОЕЗИЈА И ЊЕНО СЕЋАЊЕ

Драган Хамовић, Пут ка усправној земљи. *Модерна српска поезија и њена културна самосвести*

Институт за књижевност и уметност, Београд, 2016

Драган Хамовић

Пут ка усправној земљи

0

Двадесет четири одељка студије Пут ка усправној земљи Драгана Хамовића резултат су ауторовог одраније исказаног интересовања за питања креативног превладавања, често и накнадном памећу и злом намером учитаване опозиције националних културних основа и модерних песничких изазова. Проблем преиспитивања затечених модела и обликовања савремене, стваралачке а опет на традицију ослоњене самосвести отвара се са књижевноисторијских, поетичких и културнополитичких аспеката, па је Хамовић настојао да на прекретничким при-

мерима аутора, чији се стваралачки гласови у разговорима о последњих сто година српске књижевности не могу заобићи, обухвати и прегледно осветли све ове моменте.

Полазећи од теоријских радова и културолошких студија, првенствено, Јурија Лотмана (пре свега Култура и експлозија) и Ханса Георга Гадамера (Европско наслеђе, Истина и метод и др.), али и Јана Асмана (Култура памћења) и Карла Густава Јунга (Архетипови и колективно несвесно), и пратећи стваралаштво реперезентативних аутора српске књижевности од међуратног

периода до данас, Драган Хамовић помно ишчитава не само оно што би била њихова најзначајнија књижевна и (ауто)поетичка мисао, већ много шире, читав контекст књижевних али и друштвено-политичких прилика којима је та мисао одређена. Двадесети век је у српској култури, а то се, чини се, наставља и у наше време, био обележен радикалним споровима националног и западног модела, са повременим настојањима синтетичког превазилажења, која су врхунила у делима одабраних стваралаца.

Лотманова концепција културе као сложеног и динамичког семиотичког простора који је „испуњен крхотинама различитих структура који се слободно крећу али који, међутим, у себи упорно задржавају сећање на целину, и, допавши у туђи простор, могу одједном нагло да се рестаурирају” и Гадамерово начело делатно-повесне свести, где се хоризонт предања стапа са сопственом повесном позицијом, начело индивидуалног откривања и проблематизовања наслеђа, теоријска су полазишта Хамовићеве студије, која своју потврду налазе у остварењима Васка Попе, Ивана В. Лалића или Милосава Тешића, на пример. Пре њих, управо су књижевна дела Милоша Црњанског, Растка Петровића, Момчила Настасијевића и Милана Дединца, којима Хамовић такође посвећује засебне студије, „оваплотила тежњу да се модерна српска књижевност еманципује од статуса пасивног примаоца импулса и модела из водећих европских култура и да се постигне дијалогски однос и динамична равнотежа припадајуће традиције и актуелних општијих промена и преображаја”.

Питања континуитета и уцеловљења српске књижевности, којима се Драган Хамовић бави темељно и ангажовано, морају се разматрати и у кругу

Јунгових идеја, које су тежиште хуманистичких интересовања пренеле са лично несвесног на колективно несвесно, са детињства појединца на детињство колектива и човечанства. Области личног али и надличног несвесног предмет су истраживања најпродуктивнијег тока српске авангарде, а поетичка синтеза водећих песника после Другог светског рата, потцртава Хамовић, заснована је на активацији архетипских наноса националног памћења. Аутор наглашава да је свест о континуитету садржана и у суматраистичком виђењу света, или боље рећи „стражиловском” концепту српске књижевности, јер се незамисливе везе и сагласја успостављају не само између удаљених крајева већ и између различитих временских слојева једног те истог простора. О простору као најстаријем медијуму сваке мнемотехнике писао је Јан Асман, немачки професор класичне археологије. Његова теза по којој читава предели могу да служе као медиј културног памћења, при чему их не прихватамо због знакова (споменика) на њима, већ они сами у процесу сећања постају знак, блиска је Хамовићу и због њених импликација у тумачењу, на пример, Ногове поезије, али и шире, због значаја који придаје сећању у изградњи културног идентитета. Хамовић понавља Асманове ставове да се хоризонт садашњости допуњава сликама и причама неког другог времена стварајући тиме наду и сећање те да за културу памћења није важна фактичка историја већ сећање и тако теоријски поткрепљује своју тезу о неминовности књижевног континуитета и његовој вредносној превласти над негаторским принципима заборавља. Сувише је, подвлачи аутор, у српској култури било затирања да би се забраву дало више простора него што је неизбежно. У том успостављању континуитета

српске књижевности незаобилазно место припало је Павловићевој Антологија српског песништва, која „оправља целовитост наше песничке културе и културне самосвести” па је отуда текст о њој један од носећих у овој Хамовићевој књизи.

У поменутом широком кругу аутора две су личности, једна песничка и друга књижевног критичара и аналитичара, посебно важне у потврди ставова које писац студије Пут ка усправној земљи заступа. Реч је, наравно, о Васку Попи и Зорану Мишићу. Повлашћени Попин положај истакнут је већ у наслову Хамовићеве књиге, подвлачећи ауторово инсистирање на достојанственом и самосталном трагалачком напору, који тек ослобођен вазалских стрепњи и унижења може досегнути самосвојни (не и самоникли) стваралачки исказ. Попин наук да се ван песничког тла нашег језика у поезији не може учинити ниједан крилати корак и да су дубоко у том тлу запретени извори наших прошлих и будућих песничких токова, Драган Хамовић опомињући понавља.

Ипак, тешко је отети се утиску да је главни Хамовићев јунак Зоран Мишић, чију дијагнозу аутор вишеструко варира, уз експлицитно наглашавање да јој се ни дан-данас нема шта одузети нити додати:

„Ако се данас присећамо косовског опредељења, то је зато што смо, у својој превеликој журби да се приближимо европској култури, заборавили да и наша традиција чини део те културе. Отварајући се модерном свету, као да смо заборавили на себе. Само најсмелији и најдаровитији умели су да пођу тим путем [...] Умели су да буду древни и савремени, родољубиви и космополити, смерни и обесни. Умели су да стару митологију испуне савременим духом, а националне симболе уздигну до универзалног.”

Мишићево плегирање за стваралачко окретање „нашим националним, духовним и језичким особеностима”, а не њихово пуко подражавање или на другој страни потпуно пренебрегавање води до привилегованог појма синтезе, помирења опречних књижевно-теоријских ставова. „Једна поезија која хоће да буде заиста универзална не сме никада да заборави своје националне корене”, бележи Мишић указујући на могући пут измирења вазда заоштраних поетичких ставова.

Понављајући речи Слободана Јовановића да културни човек није једностран и супротстављајући језичко и свеколико памћење ништитељском забораву, Драган Хамовић доследно изводи своју тезу о памћењу песме које је дубље утемељује и чини важним приносом духовне борбе која је у данашњем тренутку још једном појачана. У изводном тексту студије Пут ка усправној земљи Хамовић се обазире на актуалне полемике на нашој књижевној сцени и подсећа да је тешко отети се утиску да принципијални отклон од националних извора и обележја води прекомпоновању савременог и традицијског књижевног поретка и упозорава да „Тренутак очас мине и нестане, ако се не утисне у дуго и пробрано Сећање поезије”.

Ана Гвозденовић

ВЕРОНАУКА

Основна школа „Краљ Александар I“ је школа са најдужом традицијом у Горњем Милановцу, јер су из ње настале остале основне школе у нашем граду. Историја наше школе сеже у време пресељења седишта Начелства рудничког округа из Бруснице у Дивље поље, када је током 1853. године, поред реке Деспотовице, основана варошица Деспотовица. Убрзо је књаз Милош подигао од камена тесанца лепу цркву са звоником, а касније су подигнуте пошта и болница. Затим је сазидаана зграда основне школе, што су помогли сељаци из 12 околних села. Школа у Брусници престаје са радом 1. августа 1857. премештајем њених учитеља Стевана Костића и Милоша Ружића у новоотворену школу у Деспотовици. Први учитељи наше школе су били свршени богослови, као и у свим другим школама у Књажевству у Србији.

„Устројенијем училишног настављенија“ из 1844. Србија први пут добија организацију школског система. Њиме се предвиђају потребне квалификације учитеља. Првенствено су постављани они који су завршили Богословију (где су биле прве учитељске школе, познате као богословско-учитељске). Учитељи су морали поседовати моралне квалификације, тј. тражило се да буду моралне и религиозне личности, да су добро образовани, да правилно знају и разумеју предмете које предају. Основна школа је била обавезна да ствара добре хришћане, поштене и корисне грађане. Касније су за учитеље постављани и свршени ученици Гимназије.

У овој школи није било места за девојчице, па је 1858. брусничка општина закупила приватну кућу, где ће бити смештена девојачка школа. У току

Српско-турских ратова, за девојчице је изграђена нова школска зграда, док је зграда основне мушке школе служила као болница, па наставе није било. Почетком 20. века Милановац (варош Деспотовица мења име у Милановац 1859. по војводи Милану Обреновићу, брату књаза Милоша) постаје јак економски центар, па је имао највећи проценат писмених људи у Србији. Школске 1886/1887. школски надзорник Ђуро Врбавац је нашу брусничку школу оценио одличном оценом. Тада је у школи било 300 ђака, од којих је две трећине долазило са села, а остали су били варошка деца. Између два светска рата школа је добила, за тадашње време, савремену грађевину, која је почела са радом 1931. године. Главни донатор школске зграде је био краљ Александар I Карађорђевић, па је школа по њему добила име.

Далеке 1933. године, на други дан Ђурђевдана, Милановац је имао велику и ретку свечаност. Извршено је освећење ОШ „Краљ Александар I” у Г. Милановцу. „Политика“ је пренела да је град окићен, пекли су се волови, једновремено три топовска пуцња и брујање звона са црквеног торња објавили су да је тог јутра у 8 сати почетак свечаности. У Цркви Свете Тројице је одржана служба, а после службе благодарене. Тачно у 11 сати пред основну школу је стигао краљ Александар, чланови владе, народни посланици и председници општина. Свечано освећење школе је извршио далматински Епископ Иринеј Ђорђевић, који је посебно за ову прилику допутовао из Шибеника. Интересантно је што је Владика Иринеј Ђорђевић рођен у милановачкој општини, у селу Врнчани, где ће 27. јуна 1997. и бити сахрањен у време Владике жичког Стефана, а парастос је служио Патријарх српски Павле. Кости су му тада пренете са лондонског

гробља, где је био сахрањен, пошто је једно време предавао на универзитету у Кембриџу.

Школа је после Другог светског рата више пута мењала име: „Основна школа“, „Прва основна школа“, „Таковски – партизански батаљон“. Од 2003. године је школи враћен назив „Краљ Александар I“. Наша школа је специфична по томе што ради у два објекта, које зовемо „Велика“ и „Мала – Брусничка“ школа и обе су реновиране. „Мала“ школа је по завршеним радовима освећена школске 2016/2017. године, а освећење је извршио старешина Цркве Свете Тројице о Драган Ђорем са свештеницима наше цркве. Дан школе и школска слава су Свети Ђирило и Методије. Школи је 1983. припојена и осморазредна школа у Брђанима и издвојена одељења у Луњевици, Јабланици и Семедражи (сада не ради школа у Јабланици). Школа има око 900 ученика распоређених у 44 одељења. Нашу школу је својевремено похађала Мира Ступица, касније глумица, а у време кад су јој родитељи били на раду у Г. Милановцу, где јој умире отац. Похађала ју је кошаркашица и глумица Љубица Оташевић, која се због велике физичке сличности појавила као дублерка Софије Лорен у филму „Кључ“. Смењују се генерације, смењују се и наставници, а школа је увек на истом месту, дочекујући свој подмладак, из којег ће, искрено се надамо, израсти добри и образовани људи. Жеља краља оснивача је била да овде узрастају нараштаји „у духу славних предака и јуначке прошлости“.

Вероучитељ Душица Ломовић

КРАЉЕВАЧКИ ГИМНАЗИЈАЦИ НА ПОКЛОН ДОБИЛИ СВЕТО ПИСМО

Увиђајући велику потребу да се Библија што више чита, у претходних скоро десет година награђивали смо око 30 најбољих ученика са Светим Писмом. Претходне две године успели смо да добијемо донације у књигама за све матуранте Гимназије у Краљеву. Библијско друштво Србије, које више од једног века штампа Свето Писмо, чија издања користи и наша Црква, овом приликом је донирало 200 Библија. Стога им се заиста најсрдачније захваљујемо.

Свечана додела Библија била је један од последњих догађаја у средњошколском образовању наших Гимназијаца. Верујемо да ће не само Књига (Библија), већ и целокупно знање које су стекли у Гимназији искористити да свој живот осмисле и учине бољим и лепшим.

Протојереј Миломир Радић,
Храм Свете Тројице, Краљево

РАДОСТ

Када смо свесни колико је живот вредан и колико прилика за радовање нам свакодневно нуди, тада можемо да осетимо радост живота. Васкрс, као најрадоснији хришћански празник представља повод за радовање због победе Исуса Христа над смрћу.

Највећа радост се крије у малим стварима. То се види по деци која слободно трче и скачу, грле једни друге, играју се и радују сваком тренутку. Та радост је управо израз животне снаге која непрестано тече.

Анастасија Спасић, 2/2
Медицинска школа, Краљево

Радост представља леп осећај у организму изазван неким лепим мислима или осећајима. Радост је појам који дуже траје у односу на срећу која се дешава у неком тренутку, рекла би медицина, али у пракси је то ипак мало другачије. На пример: они који су болесни за њих радост представља здравље, те они мисле да би здрави били радосни. Тако и сиромашни мисле за богате, они без посла мисле за запослене... Но за мене радост значи волети и бити вољен. Та радост изазива пријатне осећаје у нашем организму и то наш дух чини здравијим.

Милица Ђуричић, 2/2
Медицинска школа, Краљево

Увек се питамо шта заправо значи радост. Колико је свако од нас радостан? Некад се трудимо да сазнамо али је то можда недовољно. Радост за неког представља емоцију, која је ту са нама и свакодневно се преплиће кроз разне догађаје. Могло би се рећи да је радост када волимо и када смо вољени без обзира на препреке, када смо испуњени, када истински и слободно живимо, када знамо праву вредност живота и када га ценимо без обзира колико некад буде тешко па и тада будемо спремни да радост пригрлимо. Радост можемо осетити када знамо да смо живи, здрави, да имамо кров над главом, и када знамо да имамо родитеље који брину о нама. Радост није увек лако дефинисати и описати. Знате ли разлог? Рекла бих да нико не зна. Колико вам се пута догодило да сте радосни, а разлог једноставно не знате ни сами?

Невена Ђуровић, 2/2
Медицинска школа, Краљево

Радост је осећање које човека уверава да постоји виша, тајанствена сврха којој треба тежити. Радост се по томе издваја од свих наших осталих доживљаја, она у себи садржи зрнце нечег божанског ради истрајавања у вери. Она, уколико је права, не додирује једног човека већ и његове ближње. Хришћани су вековима страдали у мукама које тешко ко да може и замислити, ипак они нису умирали у очајању, већ су се дубоко у себи радовали, јер су знали да то није крај, зато што је Исус Христос већ победио смрт. Радост се, као што већина људи мисли, не испољава увек на видљив начин, већ тиња у дубини душе дајући сигурност да се неће угасити док има вере.

Петар Стојисављевић, 2/2
Медицинска школа, Краљево

Можемо рећи да радост чини ситнице, а ситнице чине живот. Само срце које зна да воли, чије срце изгара од жеље за љубављу може спознати сва добра живота и да се радује.

Супротност радости јесте жалост. Неизбежно је да ћемо у животу искусити и једно и друго, но када будемо жалили треба дубоко веровати да ће за тим уследити радост. Само људи који верују могу бити радосни и када им туга закуца на врата, такви људи не мисле на оно што немају, већ на оно што је ту и што јесу. Такви људи решавају брзо сваку препреку и не осврћу се иза себе већ одважно иду напред. Они свој дар непрестано деле и прослеђују другима на тај начин удвостручујући га. Они радост уносе у свој и у туђи живот, бивајући тако сигурни у своје постојање. Такви људи и ако грешни не потчињавају се тами. Но веровали или не овај дар поседује сваки човек, тај истински осећај да се радује и свом и туђем добру. Радост је корен човековог постојања и без обзира на сву оптерећеност свакодневним животом, тежином и грубошћу, важно је да корен остане сигуран.

Кристина Ковачевић, 2/2
Медицинска школа, Краљево

ЛЕТОПИС БОГОСЛУЖЕЊА ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ ГОСПОДИНА Г. ЈУСТИНА

ОД 28. МАЈА/10. ЈУНА
ДО 6/19. АВГУСТА 2018. ГОДИНЕ

28. мај/10. јун (Недеља друга по Духовима; Преподобни Никита Исповедник)

Његово Преосвештенство служио је у храму посвећеном Светом Апостолу Павлу у Цветкама, надомак Краљева.

✦ ✨ ✦

1/14. јун (Свети мученик Јустин Философ; Преподобни Јустин Ђелијски)

Поводом свога имендана, Епископ Јустин је служио у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

✦ ✨ ✦

4/17. јун (Недеља трећа по Духовима; Свете мир. Марта и Марија; Свети Јоаникије Црногорски; Свети св. муч. Ђорђе Богић)

Епископ је служио у драгачевском селу Тијању у Храму Светог великомученика Прокопија.

✦ ✨ ✦

10/23. јун (Свети свештеномученик Тимотеј Бруски)

Господин Јустин је служио у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

✦ ✨ ✦

11/24. јун (Недеља четврта по Духовима; Свети апостоли Вартоломеј и Варнава)

Владика је служио у Храму Богојављења у Врдилима, где је свршеног богослова Игора Ристића произвео у чин чтеца. Епископску грамату добротвора добио је г. Драгомир Новковић из Врдила.

**15/28. јун (Свети пророк Амос;
Свети муч. Кнез Лазар и сви Свети
муч. српски – Видовдан)**

На храмовну славу Светог великомученика Кнеза Лазара Епископ је служио на Љубићу код Чачка где је досадашњег ивањичког ђакона Душана Тодорића рукоположио у чин презвитера. Након заамвоне молитве служен је парастос за све војсковође и војнике који су пострадали за одбрану отаџбине, за Крст часни и слободу златну од Косова до данашњих дана.

✠ ✠ ✠

**17/30. јун (Свети мученици Мануил,
Савел и Исмаил)**

Преосвештени је служио у Манастиру Увац, где је настојатеља ове Свете обитељи јеромонаха Уроша (Васиљевића) произвео у чин протосинђела.

**18. јун/1. јул (Недеља пета по Духовима;
Свети мученици Леонтије,
Ипатије и Теодул)**

Владика је служио у Цркви Светога Саве у Лучанима где је ђакона Небојшу Вукадиновића из Косјерића рукоположио у чин презвитера.

✠ ✠ ✠

**24. јун /7. јул (Рођење Светог Јована
Претече – Ивањдан; Свети Никита,
еп. Ремезијански)**

Епископ је служио у Љигу поводом храмовне славе, где је ђакона Александра Ђуричића из Горњег Милановца рукоположио у чин презвитера.

✠ ✠ ✠

25. јун/8. јул (Недеља шеста по Духовима; Преподобномученица Февронија)

Преосвећени је началствовао ехаристијским сабрањем у Храму Рођења Пресвете Богородице у Гривцу, на којем је пароха гривачког и Архиепископског намесника грузанског протојереја Милосава Живановића одликовао правом ношења напрсног крста.

✦ ✦ ✦

29. јун/12. јул (Свети апостоли Петар и Павле – Петровдан)

Поводом храмовне славе Владика је служио у Сирогојну на Златибору.

✦ ✦ ✦

1/14. јул (Свети мученици и бесребреници Козма и Дамјан)

Господин Јустин је служио у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

16/29. јул (Недеља девета по Духовима – Светих отаца шест вас. Сабора; Свети свештеномученик Антиоге; Света мученица Јулија)

Његово Преосвештенство је служио у Храму Светог Саве у Краљеву.

✦ ✦ ✦

20. јул/2. август Свети пророк Илија – Илиндан; Свети Илија Грузијски)

Поводом храмовне славе Владика је служио у Бајиној Башти где је рукоположио у чин ђакона г. Ивана Ђурчића, дипломираног теолога и вероучитеља из Чачка.

✦ ✦ ✦

22. јул/4. август (Света Марија Магдалина – Блага Марија)

Опело новопрестављеној игуманији Аквилини (Чукановић) Владика је служио у Манастиру Вољавчи.

23. јул/5. август (Недеља десета по Духовима; Свети мученици Трофим, Теофил и други с њима)

Епископ Јустин је служио у Храму Светог великомученика Кнеза Лазара у Матарушкој Бањи где је рукоположио у чин ђакона г. Александра Пејовића, дипломираног теолога и вероучитеља из Радаљева код Ивањице.

24. јул/6. август (Свети вел.муч. Христина; Преп. Поликарп Печерски; Св.муч. пребиловачки и доњохерцеговачки)

Владика је служио у придворном Параклису Светих четрдесет мученика севастијских у Краљеву.

29. јул/11. август (Свети мученик Калиник; Света мученица Серафима)

У поподневним сатима Епископ је посетио Викенд насеље на Кобаонику и извршио освећење темеља храма посвећеног Светом великомученику Димитрију Солунском.

30. јул/12. август (Недеља једанаеста по Духовима; Преподобна мати Ангелина Српска)

Преосвећени је служио у Закути, поводом храмовне славе.

1/14. август (Изношење Часног Крста; Свети мученици Макавеји (Почетак поста))

Господин Јустин је началствовао евхаристијским сабрањем у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

2/15. август (Пренос моштију Светог првомученика и архиђакона Стефана)

Владика је служио у Манастиру Жичи где је у чин ђакона рукоположио г. Јована Кушића, дипломираног теолога и вероучитеља из Ивањице.

6/19. август (Недеља дванаеста по Духовима; Преображење Господње)

На храмовну славу, Преображење Господње, Епископ је служио на Златибору, где је досадашњег златиборског ђакона Ненада Ивановића рукоположио у чин презвитера.

Приредио:
протођакон
Александар М. Грујовић

